

УДК 378.147:002.1-028.27

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДОКУМЕНТОЗНАВЦЯ В ГАЛУЗІ ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБІГУ У ВНЗ

Олеся Михайлівна Федорук

кафедра теорії та методики виховання
Рівненський державний гуманітарний університет
м. Рівне, Україна

Анотація

У статті висвітлено питання формування професійної компетентності документознавця на основі застосування електронного документообігу у ВНЗ. А також акцентовано увагу на аналізі сучасної освітньої системи вищих навчальних закладів та її впливі на становлення майбутнього спеціаліста-документознавця. Визначено проблеми підготовки сучасних кадрів для означеної сфери, а також проблеми реалізації компетентнісного підходу у вищій школі.

У публікації представлено компоненти формування процесу становлення професійної компетентності фахівця з документознавства та подано їх загальну характеристику.

Ключові слова: *вищий навчальний заклад; документознавець; електронний документообіг; навчальний процес; професійна компетентність; фахівець.*

Постановка проблеми в контексті сучасної педагогічної науки. Активне впровадження інформаційних технологій призвело до корінних змін у діловодстві – перехід від паперового виконання документів до електронних версій. Порівняльний аналіз сучасних зарубіжних освітніх систем і технологій, а також наукових розробок педагогів України дає можливість стверджувати, що особливе місце серед основних напрямів розвитку системи вищої освіти в Україні належить впровадженню компетентнісного підходу [9, с. 33]. Це пояснюється тим, що готовність випускників вищих навчальних закладів до виконання на високому професійному рівні своїх службових обов'язків є індикатором їх мобільності у сьогоденному житті [2, с. 7]. Однак, на жаль, практика підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України свідчить, що реалізація перебудови методичних систем навчання окремих навчальних дисциплін на підставах використання ідей

та методів компетентнісного підходу знаходиться ще на початковому рівні [11, с. 3]. Хоча впровадження у навчальний процес вищих навчальних закладів компетентнісного підходу є основою підготовки фахівців з вищою освітою, здатних забезпечувати авторитет країни та її конкурентоспроможність.

Ситуація ускладнюється ще й тим, що галузь професійного функціонування майбутніх документознавців непередбачувана заздалегідь: це може бути сфера виробництва, науки або послуг. До того ж кожен із зазначених напрямів підрозділяється на безліч конкретних видів діяльності, що супроводжуються документами як загального, так і специфічного характеру, а це позначається і на їх електронному супроводі.

Виникає необхідність впровадження процесу професійного навчання студентів, який дасть змогу майбутнім документознавцям забезпечити базовий рівень знань, практичних умінь та навичок для подальшого самостійного професійного вдосконалення та швидкої адаптації до нових інформаційних технологій для супроводження документообігу. Методологічною основою такої підготовки може стати компетентнісний підхід.

Аналіз останніх досліджень з проблеми. Для дослідження зазначеної проблеми особливу значимість мають праці, присвячені компетентнісному підходу в підготовці фахівців ВНЗ. Формування професійної компетентності досліджували та обґрунтовували у своїх працях Н. В. Баловсяк, З. Н. Курлянд, О. В. Овчарук, О. І. Пометун, формування професійної компетентності студентів у ВНЗ аналізували Я. В. Левківська, З. М. Махмутова, А. В. Назарова, Г. А. Федотова, О. Н. Яригін та ін.; використання інформаційних технологій у системі загальної та професійної освіти вивчали Г. В. Абрамян, Г. А. Бордовський, М. І. Башимаков, В. П. Беспалько, В. А. Извозчиков, В. В. Лаптев, А. Є. Марон, В. Г. Монахов, Л. Ю. Монахова, І. В. Роберт, Г. П. Чепуренко, О. Н. Шілова та ін. Питанню впровадження компетентнісного підходу до процесу підготовки документознавця присвячені дослідження Н. М. Бібік, А. К. Маркової, І. В. Родигіної, Л. Л. Хоружої, А. В. Хуторського та ін., у працях яких представлено не лише чітке розуміння сутності, а й структури та особливостей професійних компетенцій у галузі освіти.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні формування професійної компетентності майбутнього документознавця в галузі електронного документообігу у ВНЗ.

Актуальність дослідження обумовлена об'єктивною необхідністю вирішення наступних проблем:

- між потребою теорії професійної освіти в методологічному оснащенні процесу підготовки фахівців у галузі електронного документообігу та відсутністю подібного роду досліджень;
- між потребою ринку праці у фахівцях, здатних здійснювати електронний супровід документів у постійно змінних умовах розвитку практики документообігу та відсутністю науково обґрунтованої системи випереджаючої освіти у цій галузі.

Методи: аналіз, узагальнення і систематизація науково-теоретичних положень; синтез, класифікація, прогнозування; педагогічне спостереження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Пріоритетні напрями реалізації державної політики в галузі вищої освіти України, безумовно, визначаються посиленням процесів глобалізації та інтеграції України у світове та європейське співтовариство. Основними серед них є створення для громадян України рівних можливостей у здобутті вищої освіти; підвищення якості підготовки фахівців та підвищення їх конкурентоспроможності; створення ринку освітніх послуг; розвиток системи безперервної освіти; стандартизація змісту освіти; оновлення форм, методів і засобів навчання; організація навчального процесу на інноваційній основі [5, с. 32].

Підготовка сучасних кадрів для означеної сфери є важливим державним завданням, оскільки недостатньо інтегрована наразі система документних комунікацій має бути поступово перетворена висококваліфікованими фахівцями на стратегічно орієнтовану цілісність, що підвищить ефективність функціонування соціально-інформаційних і документно-комунікативних процесів у забезпеченні життєдіяльності громадянського суспільства [1].

Аналіз стану навчального процесу та його результативності у ВНЗ України, які готують фахівців з документознавства, дав змогу виявити, що найбільш слабким місцем у підготовці документознавців нині залишається недостатня сформованість вмінь вільно використовувати здобуті знання з інформатики для розв'язання практичних професійних завдань, аналізу нестандартних ситуацій тощо. Окрім того, виявлено, що студенти-документознавці мають середню та низьку мотивацію до вивчення дисциплін циклу інформатики; недостатній рівень навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності у процесі вивчення навчальних дисциплін інформатики; відсутність у ВНЗ професійно спрямованих навчальних посібників з інформатичних дисциплін для студентів-документознавців [7].

Стрімкий розвиток сучасного інформаційного суспільства та постійна модернізація інформаційно-комунікаційних технологій вимагає

від сучасного фахівця безперервної роботи над удосконаленням своїх професійних можливостей. Оновлення змісту освіти та формування практичних навичок діяльності в конкретних ситуаціях можна забезпечити шляхом впровадження компетентнісного підходу в професійну підготовку документознавців як фахівців сучасної інформаційної галузі [6].

Реалізація компетентнісного підходу у вищій школі вимагає підготовки фахівців, які здатні в професійній діяльності використовувати ключові компетентності [11, с. 8]. Ключова компетентність може бути визначена як здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні, культурно доцільні види діяльності, ефективно вирішуючи відповідні проблеми. Розділяючи думку А. В. Хуторського [9], ми вважаємо, що формування ключових компетентностей у майбутніх документознавців повинно відбуватися поетапно і для отримання позитивного кінцевого результату в навчанні потрібно проводити періодичний контроль за досягненнями студентів на певних етапах цього процесу. Усі етапи повинні бути пов'язаними з послідовністю формування досвіду в студентів щодо їх майбутньої професійної діяльності в інформаційній сфері, відображати хід навчального процесу та обґрунтовувати мотивацію навчання, актуалізувати вивчення нового навчального матеріалу з опорою на вже набуті теоретичні та практичні знання й уміння, оцінка набутих результатів та аналіз отриманих результатів порівняно з бажаними. Шляхи формування компетентностей будуть залежати від їх виду (предметні, особистісні тощо) і здійснюватися впродовж будь-якого часу (вивчення окремої теми або впродовж усього терміну навчання).

Формування процесу становлення професійної компетентності фахівця з документознавства складається з наступних компонентів.

1. Компонент цілепокладання, який зорієнтований на створення цілісної системи підготовки фахівця з документознавства у сфері професійної діяльності та реалізацію цілей, визначених загальноосвітніми державними стандартами.

2. Змістовно-структурний компонент, який включає види і зміст провідних компетентностей фахівця в галузі документознавства: науково-технічний вид компетенції – знання, вміння та навички в галузі документознавства; інформаційно-методологічний – володіння сучасною інформаційною картиною світу, знання, вміння та навички в галузі інформаційної педагогіки, сучасних уявлень про інформаційні технології; інформаційно-технологічний – інтегративний вид компетенції, що охоплює знання в галузі інформатики та вміння використовувати

їх у професійній діяльності, навички ресурсного забезпечення системи в галузі документознавства; рефлексивно-оцінний – знання з галузі процесу супроводу документів на всіх стадіях життєвого циклу, вміння проводити експертизу якості документообігу та навички конфіденційного ведення документації (як паперової, так і безпаперової).

3. Процесуально-діяльнісний компонент, який охоплює етапи формування професійної компетентності фахівця з документознавства.

4. Результативний компонент – формування процесу становлення професійної компетентності фахівця припускає оцінку рівня та динаміку, що була сформована професійною компетентністю [7].

Упровадження інформаційних технологій у навчальний процес та створення електронної системи документообігу вимагає від ВНЗ відповідної матеріальної бази та підготовлених фахівців з документознавства. Суть цих технологій полягає в застосуванні прогресивних засобів і методів, збирання та відображення інформаційного продукту, а також донесення його до споживача. Нові інформаційні технології характеризуються витісненням ручних процедур в інформаційному забезпеченні управлінської діяльності ВНЗ та надання високоякісних освітніх послуг. Тому перед ВНЗ постає завдання визначення видів і обсягів електронного контенту, технології та приладів зберігання інформації та її передавання до споживачів.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у досліджуваному напрямі. Отже, варто зазначити, що оновлення змісту навчальних дисциплін циклу інформатики та збільшення державного замовлення на таку спеціальність як документознавство забезпечить підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, сприятиме формуванню професійної компетентності майбутніх документознавців, що відповідатимуть новим соціальним вимогам.

Впровадження електронного документообігу у навчальний процес дасть змогу полегшити та систематизувати ефективність роботи викладача та студента у ВНЗ. Це сприятиме створенню перспективних умов формування професійної компетентності документознавця.

Найбільш слабким місцем у підготовці документознавців наразі залишається недостатня сформованість вмінь вільно використовувати здобуті знання з інформатики для розв'язання практичних професійних завдань, аналізу нестандартних ситуацій тощо. Окрім того, виявлено, що студенти-документознавці мають середню та низьку мотивацію до вивчення дисциплін циклу інформатики; недостатній рівень навчально-пізнавальної та науково-дослідної діяльності під час вивчення навчальних дисциплін інформатики.

Список використаних джерел

1. Діденко А. Н. Сучасне діловодство : навч. посіб. / А. Н. Діденко. – К. : Либідь, 2006. – 384 с.
2. Жалдак М. І. Модель системи соціально-професійних компетентностей вчителя інформатики / М. І. Жалдак // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія № 2. Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання : зб. наук. праць. – К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2009. – № 14. – С. 5–12.
3. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя // Высшее образование сегодня. – 2003. – № 5. – С. 34–42.
4. Курлянд З. Н. Педагогіка вищої школи : навч. посіб. / [З. Н. Курлянд, Р. І. Хмелюк, А. В. Семенова та ін.] ; за ред. З. Н. Курлянд. – 3-є вид., допов. і перероб. – К. : Знання, 2007. – 495 с.
5. Онопрієнко О. В. Концептуальні засади компетентнісного підходу в сучасній освіті / О. В. Онопрієнко // Шлях освіти. – 2007. – № 4. – С. 32–37.
6. Романишин Ю. Л. Вплив компетентнісного підходу на формування готовності документознавців-менеджерів до майбутньої практичної діяльності засобами інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [Електронний ресурс] / Ю. Л. Романишин. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoaksk_2009_1_39.pdf. – Заголовок з екрану.
7. Сивак О. А. Формування професійних компетентностей майбутнього фахівця з документознавства [Електронний ресурс] / О. А. Сивак – Режим доступу: www.sworld.com.ua/konfer31/274.pdf. – Заголовок з екрану.
8. Хуторской А. В. Ключевые компетенции: технология конструирования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003. – № 5. – С. 55–61.
9. Шавальова В. І. Реалізація компетентнісного підходу в процесі навчання вищої математики засобом використання комп'ютерних технологій / В. І. Шавальова, О. В. Куделіна // Дидактика математики: проблеми і дослідження. Міжнародний збірник наукових робіт. Вип. 30. – Донецьк : ДонНУ, 2008. – С. 30–34.
10. Шевцова Л. А. Системный подход к формированию единого информационно-образовательного пространства / Л. А. Шевцова, Л. А. Солошенко // Педагогическое образование. – 2004. – № 1. – С. 203–207.

11. Ягупов В. В. Компетентнісний підхід до підготовки фахівців у системі вищої освіти / В. В. Ягупов, В. І. Свистун // Наукові записки НаУКМА. – 2007. – Т. 71. – С. 3–8. – (Серія «Педагогічні, психологічні науки та соціальна робота»).

References

1. Didenko A. N. Suchasne dilovodstvo (Modern office work) : navch. posib. / A. N. Didenko. – K. : Lybidj, 2006. – 384 s. [in Ukrainian]
2. Zhaldak M. I. Modelj systemy socialjno-profesijnykh kompetentnostej vchytelja informatyky (Model of social and professional competence of the teacher of computer science) / M. I. Zhaldak // Naukovyj chasopys NPU im. M. P. Draghomanova. Serija № 2. Komp'juterno-orijentovani systemy navchannja : zb. nauk. pracj. – K. : NPU im. M. P. Draghomanova, 2009. – № 14. – S. 5–12. [in Ukrainian]
3. Zimnjaja I. A. Kljuचेvye kompetencii – novaja paradigma rezul'tata obrazovanija (Key competencies – the result of a new paradigm of education) / I. A. Zimnjaja // Vysshee obrazovanie segodnja. – 2003. – № 5. – S. 34–42. [in Russian]
4. Kurljand Z. N. Pedagoghika vyshhoji shkoly (Pedagogy of high school) : navch. posib. / [Z. N. Kurljand, R. I. Khmeljuk, A. V. Semenova ta in.] ; za red. Z. N. Kurljand. – 3-je vyd., dopov. i pererob. – K. : Znannja, 2007. – 495 s. [in Ukrainian]
5. Onoprijenko O. V. Konceptualjni zasady kompetentnisnogho pidkhodu v suchasnij osviti (Conceptual bases of competence approach in modern education) / O. V. Onoprijenko // Shljakh osvity. – 2007. – № 4. – S. 32–37. [in Ukrainian]
6. Romanyshyn Ju. L. Vplyv kompetentnisnogho pidkhodu na formuvannja ghotovnosti dokumentoznavciv-menedzheriv do majbutnjojji praktychnojji dijajlnosti zasobamy informacijno-komunikacijnykh tekhnologhij (IKT) (Impact competence approach to formation of readiness of documentation managers for future practice by means of information and communication technologies (ICT)) [Elektronnyj resurs] / Ju. L. Romanyshyn. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Nznuoaksk_2009_1_39.pdf. – Zagholovok z ekranu. [in Ukrainian]
7. Syvak O. A. Formuvannja profesijnykh kompetentnostej majbutnjogho fakhivcja z dokumentoznavstva (Formation of professional competence of future specialist Documentation)

- [Elektronnyj resurs] / O. A. Syvak. – Rezhym dostupu: www.sworld.com.ua/konfer31/274.pdf. – Zaghlovok z ekranu. [in Ukrainian]
8. Hutorskoj A. V. Kljuchevye kompetencii: Tehnologija konstruirovaniya (Key competencies: technology design) / A. V. Hutorskoj // Narodnoe obrazovanie. – 2003. – № 5. – S. 55–61. [in Russian]
  9. Shavaljova V. I., Kudelina O. V. Realizacija kompetentnogo pidkhodu v procesi navchannja vyshhoji matematyky zasobom vykorystannja komp'juternykh tekhnologij (The implementation of competence approach in learning higher mathematics means use of computer technology) / V. I. Shavaljova, O. V. Kudelina // Dydaktyka matematyky: problemy i doslidzhennja. Mizhnarodnyj zbirnyk naukovykh robit. Vyp. 30. – Donecjk : DonNU, 2008. – S. 30–34. [in Ukrainian]
  10. Shevcova L. A. Sistemnyj podhod k formirovaniju edinogo informacionno-obrazovatel'nogo prostranstva (A systematic approach to the formation of a single information and educational space) / L. A. Shevcova, L. A. Soloshenko // Pedagogicheskoe obrazovanie. – 2004. – № 1. – S. 203–207. [in Russian]
  11. Jaghupov V. V. Kompetentnisnyj pidkhid do pidgotovky fakhivciv u systemi vyshhoji osvity (Competence approach to training in higher education) / V. V. Jaghupov, V. I. Svystun // Naukovi zapysky NaUKMA. – 2007. – T. 71. – S. 3–8. – (Serija «Pedagogichni, psykholohichni nauky ta socialjna robota»). [in Ukrainian].

Олеся Михайловна Федорук

кафедра теории и методики воспитания

Ровенский государственный гуманитарный университет

г. Ровно, Украина

E-mail: silence90@list.ru

Федорук О. М.

**ФОРМИРОВАНИЕ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ ДОКУМЕНТОВЕДОВ В ОБЛАСТИ
ЭЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТООБОРОТА В ВУЗАХ**

Аннотация

В статье рассмотрены вопросы формирования профессиональной компетентности документоведов на основе применения электронного документооборота в вузе. А также акцентировано внимание

на анализе современной образовательной системы высших учебных заведений и ее влияние на будущего специалиста-документоведа. Изложены проблемы подготовки современных кадров для указанной сферы, а также проблемы реализации компетентностного подхода в высшей школе.

В публикации представлены компоненты формирования процесса становления профессиональной компетентности специалиста по документоведению и представлена их общая характеристика.

Ключевые слова: *высшее учебное заведение; документовед; электронный документооборот; профессиональная компетентность, специалист; учебный процесс.*

Olesya Mihaylovna Fedoruk

Rivne State Humanitarian University

laboratory assistant

E-mail: silence90@list.ru

Fedoruk O.M.

**FORMATION OF PROFESSIONAL COMPETENCE OF
DOCUMENTATION IN ELECTRONIC DOCUMENT
MANAGEMENT IN UNIVERSITIES**

Abstract

In the article author clarified the issue of formation the professional competence of documentation manager via electronic circulation of documents in the university. In addition, we focused attention on the analysis of the modern educational system in higher educational establishments and its impact to the future documentation specialist. The above problems of training modern personnel for the aforementioned sectors, and implementation problem of competence approach in high school. The publication presents the components of the formation process of becoming of the specialist documentation manager professional competency. Therefore, we submitted their general characteristics.

Key words: a higher educational establishment; a specialist; documentation manager; electronic circulation of documents; learning process; professional competency.